



Josef Zeman

Dobrodružství veverky Zrzečky

Obrázky Karla Svolského

VESMÍR

Josef Zeman



Dobrodružství veverky Zrzečky

Obrázky Karla Svolinského

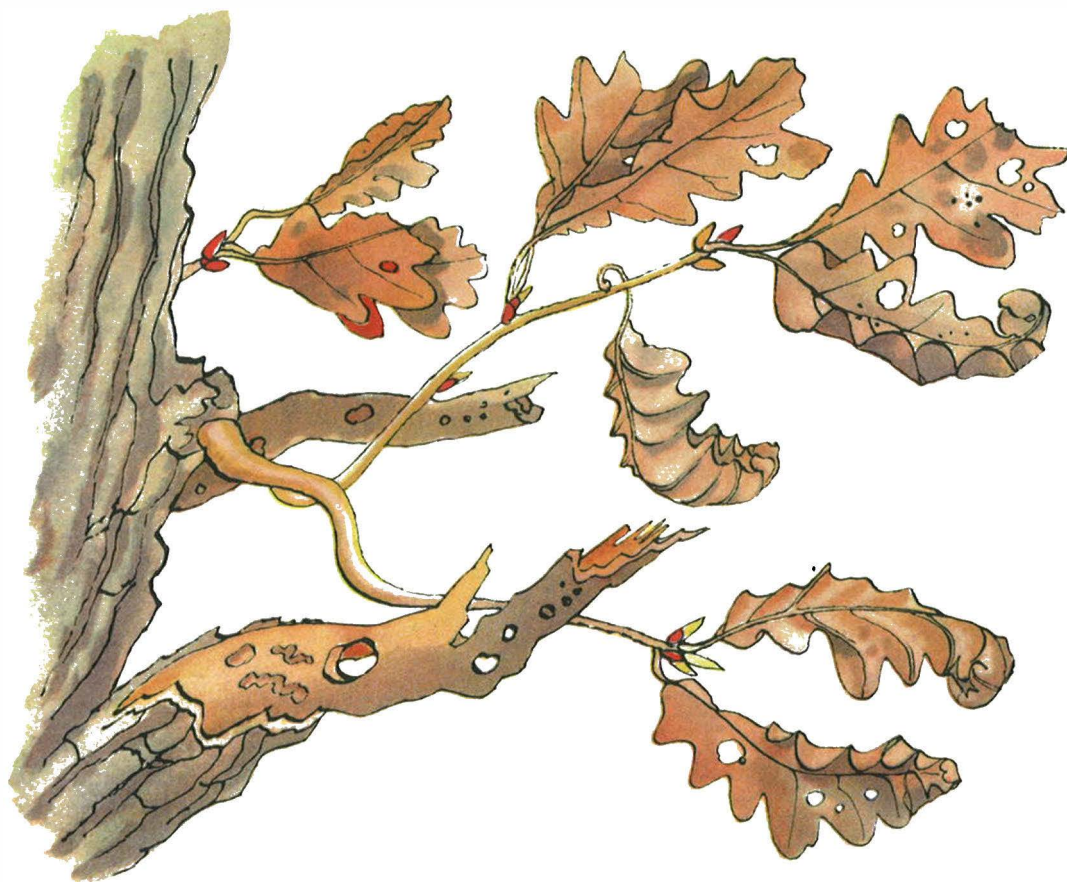
V E S M Í R

nakladatelská a vydavatelská společnost s r. o.

v Praze VII, Dobrovského 29

D R U H Ě V Y D Á N Í

1 9 4 0



O životě na jednom tichém místečku v křivoklátských lesích, kde se říkalo „u Starého dubu“, vyprávěla mi dlouze a dlouze veverka Zrzečka v křivoklátské hájovně, kam jsem jezdil vždycky, když už jsem nemohl

steskem po přírodě v městě vydržet. Věřte nebo nevěřte, ale já jsem Zrzečce rozuměl každé slovo, když mi seděla na rameni a tichým, pisklavým hláskem vypravovala, co všechno na Starém dubě zažila. A říkám, že zvířátkům může rozumět každý, ale musí je mít rád a chtít, aby jim rozuměl. Má-li je opravdu rád a dává na jejich hlásky pozor, začne najednou tu a tam nějaké slovíčko rozumět, a pak už to jde rychle.

Já jsem nejdříve porozuměl vrabcům, jak nadávali automobilistovi, že je div nepřejel, když si něco zobali na silnici, potom našemu Rekovi, jak zuřivě oznamoval všem ostatním psům, že od lesa jedou cikáni, pak paní čermáčkové, jak křičela na mladého čermáčka, aby honem uletěl, že na střechu leze kočka, a pak — pak už jsem rozuměl skoro vždycky, když jsem si dal pozor.

Zrzečka přišla, vlastně byla do hájovny přinesena



v torbě pana hajného, protože měla přeraženou zadní nožičku. Zavinila si to sama.

Jednou v zimě přišel pan hajný do Tichého údolíčka k Starému dubu, na němž Zrzečka bydlila, a pozorně si prohlížel stopy ve sněhu. Bylo tam otištěno sta a sta paciček všech lesních zvířátek a pan hajný v nich četl jako v knížce.

„Saфра, tady mi rejdí kuna,“ povídá a odešel. Ale k večeru přišel zas a kutil něco při zemi, nejdřív u trnek, pak u vrb na břehu potůčku a naposledy na kraji lesa pod mladým smrčkem tak zasněženým, že vypadal jako sněhulák. Zrzečka se na hajného celou tu dobu dívala s dubu a dobře věděla, co dělá! Kladl pasti na kunu — ukrutnici, na cestičky, kudy nejčastěji chodila; Zrzečka také věděla, že se sama těm místěčkům musí vyhýbat. Věděla, ale nedbala! Všetečnost — tu mají ve-



verky vrozenou — jí nedala a hned ráno se vydala na prohlídku pastí.

U trnek a u vrbiček to dopadlo dobře, pod smrčkem však nemohla želízka nalézt, protože na ně se smrčku spadl velký chuchvalec sněhu. Hledala, hledala a najednou klap! a jedna zadní nožička byla v pasti. Zrzečka vykřikla bolestí, marně se pokusila vyrvat nožičku sevřenou železy a za chvíli už bezmocně klesla do sněhu. Mrzlo jen praštělo a tělíčko Zrzečky pomalu tuhlo, srdíčko přestávalo klepat . . . Pak usnula. Měla však přece jen štěstí. Za chvíli přišel pan hajný prohlížet pasti a našel Zrzečku zmrzlou — totiž myslil, že je zmrzlá. „No, tebe jsem opravdu chytit nechtěl, Zrzko,“ povídal, vyprostil ji z želez a vstrčil do torby.

Když přišel k poledni domů, položil veverku před hájovnou na lavici a užasl: veverka byla živa a plazi-



la se po třech nožičkách, jako by chtěla utéci zpět do lesa.

„Mírku, Evičko,“ křikl pan hajný, „pojdte se podívat na veverku!“ Děti tu byly hned a všichni veverky litovali, zvláště když se dověděli, že je ze Starého dubu. „Viš, tatko, my si ji ochočíme,“ řekl Mírek. „No, nevím, jak pochodíte,“ řekl pan hajný, „veverky jsou divošky.“ Ale hlavní věc, že tu bylo tatínkovo svolení. Paní hajná zavázala veverce nožičku, děti jí udělaly v krabici od bot pelíšek z hadříčků, dostala svou misku s vodou, ale pak už měla těch nových dojmů dost, usnula a spala až do druhého dne do rána.

Ráno jí děti přinesly k snídani lískové, vlašské i bur-
ské oříšky ještě od vánoc — Evička jí nabízela i chleba
s máslem — a do misky mléko, ale Zrzečka jedla, jen
když se na ni nikdo nedíval. Byla plachá, strašně se jí



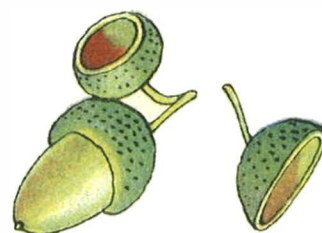


stýskalo po lese, ale v dušičce cítila, že ji zde mají rádi
a že jí nikdo neublíží.

Za týden byla zdráva, ale na nožičku silně kulhala,
a to už jí zůstalo. V poledne ji děti s pláčem pustily

do lesa, protože přece jen nechtěly věznit volné lesní zvířátko. Zrzečka byla jako omámena. Odběhla několik kroků, vybrala si vysoký smrk a ku podivu rychle se vyšplhala do větví. Pak chtěla — jak to veverky vždycky dělají — přeskočit na větev sousedního stromu, ale scházela jí odvaha. Cítila, že by s chromou nožičkou nedovedla skočit tak daleko, jako kdysi se všemi zdravými, a v úzkosti nevěděla, co počít. Seděla jako hromádka neštěstí na větvičce a marně ji děti nejlichotivějšími jmény a sliby lákaly dolů: seděla tam bez hnutí ještě večer, když už musily jít spat, ačkoli se jim nechtělo.

To překvapení ráno! Maminka volala: „Děti, Zrzečka přišla k snídani,“ a opravdu, Zrzečka seděla v předzíni na okraji stolu jako žebráček a vzala si — po prvé z ruky — od Mírka burský oříšek. Od té chvíle se přestala bát a patřila do hájovny zrovna tak jako slípky,

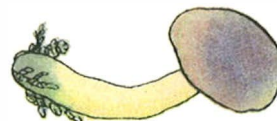




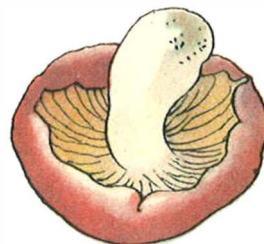


krůty, králíci, kozy, kráva
a pes Lovek, s kterým se
ostatně už kdysi seznámila,
když ji chtěl v lese chytit –
to však je zase jiná povídka.

Mne si Zrzečka oblíbila, protože já jsem ji také měl
rád a že bylo radost poslouchat její vyprávění. Tot' víte,
neměla tam žádnou kamarádku veverku a moc ráda si
proto popovídala i s člověkem.

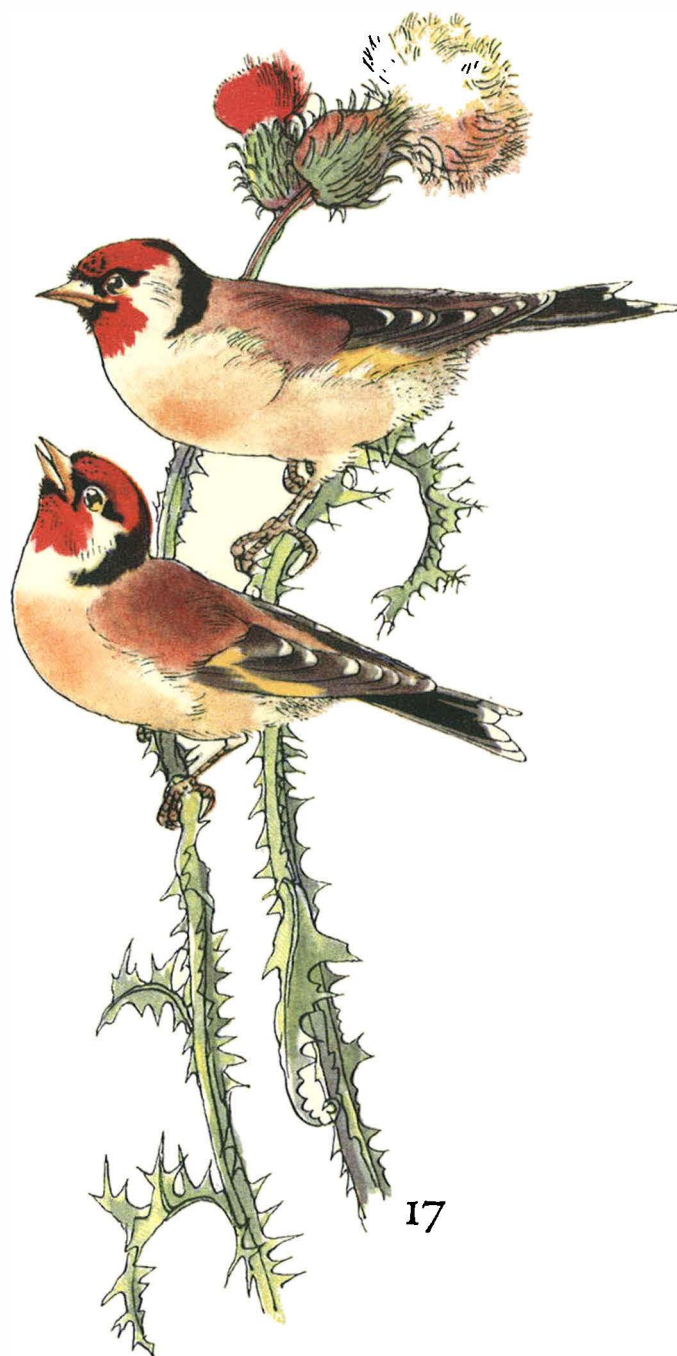


Zrzečka bydlila na Starém dubě kolik let a říkala
mi, že tak krásné a bezpečné doupátko neměla ani jedna
veverka v celých lánských a křivoklátských lesích. Byla
to hluboká dutinka v silné
větvi a místa tam bylo dost
nejen pro měkce vystlaný



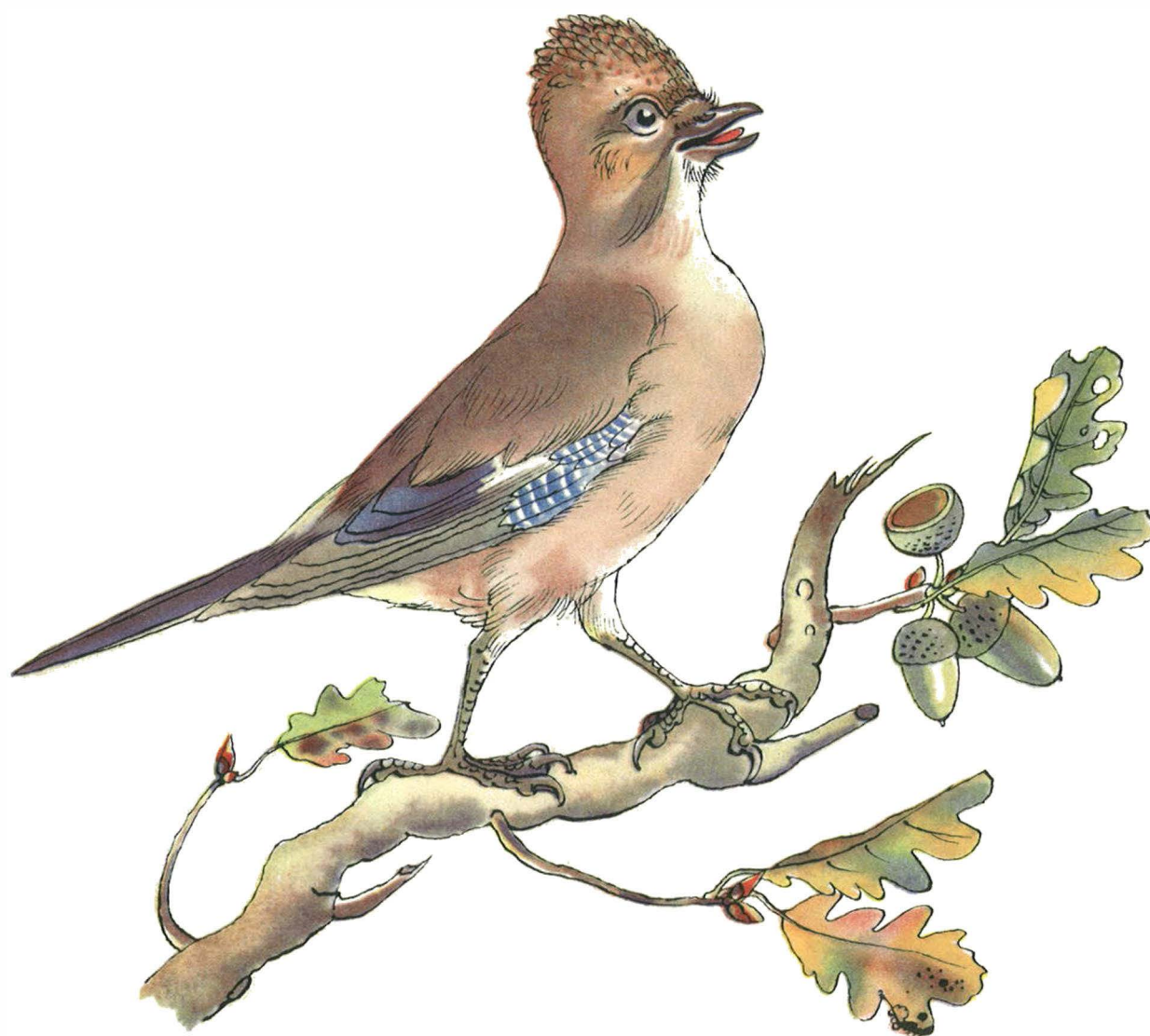
pelíšek, ale i pro malou špižírničku a útulnou předsínku. Do doupátka vedla zvenku úzká chodbička, tak úzká, že se i Zrzečka musila hodně skrčit, aby se protáhla. Zato však tam bylo pěkně teplíčko, sucho a bezpečno, a v okolním lese plno lískových oříšků, hub, šišek, žaludů, jahod, brusinek, borůvek — pravý ráj pro ptáky a všechna lesní zviřátka. Ani bodláky na mýtině, na kterých rádi loví stehlíčkové, nechyběly.

Ale jednou musila Zrzečka o doupátko těžce bojovat a málem by byla o ně přišla! To bylo tak: z čista jasna při-





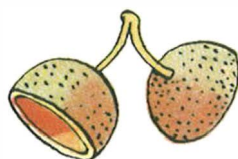




letěly na Starý dub dvě černé vrány. Snad si hledaly nový byt, a jak všude slídily, přišly na vchod do doupátka, kde měla Zrzečka právě dvě dětičky. Možná také, že vrány lupičky dostaly chuť na mladé veverčí masíčko — takové jsou to ničemnice a nikdo v lese je nemá

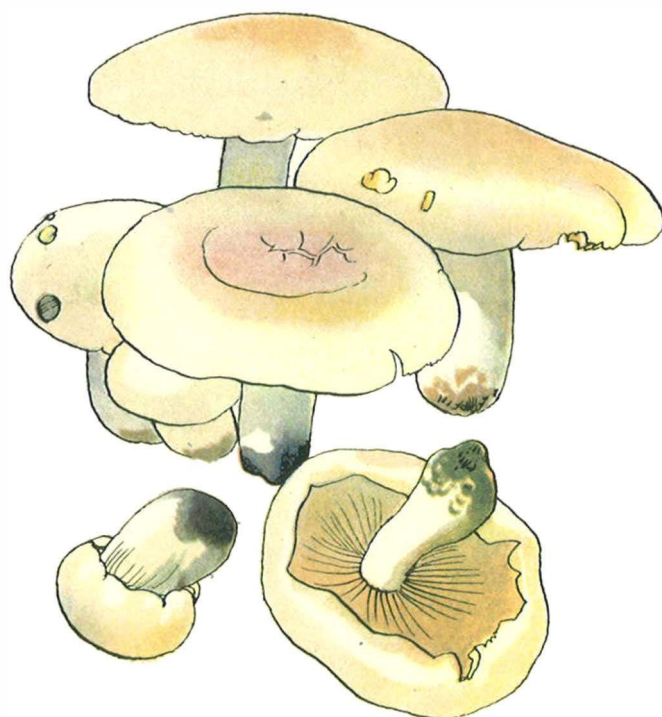
rád. Ale protože se dírkou do doupátka nemohly protáhnout, daly se hned do tesání, až kůra i třísky od jejich zobáků jen lítaly. Chtěly si rozšířit vchod, aby se tam dostaly. Zrzečka byla někde na olši u potoka a její manžel Zrzek bůhvíkde na smrkových šíškách na stráni.

První uviděla sojka, co se děje, a protože se dobře znala se Zrzečkou a měla ji ráda, dala se do křiku, jak mohla nejvíc, a hned byl v celém údolíčku poplach. Zrzečka přiběhla jako divá a pustila se bez rozmýšlení do vran, ačkoli mohla vědět, že proti jejich zobákům a silným křídlům nic nesvede. Srdíčko se jí div nerozskočilo strachy o děti a bylo jí jedno, jestliže ji vrány třeba uklovou. Třikrát ji shodily na zem, ale vždy dopadla pružně na všechny čtyři pacičky, takže se jí nic nestalo. Horší byly rány zobákem — krev jí tekla z krčku i čumáčku, a přece se zase chtěla vrátit, ale už nedoběhla. Na třetí větvi ji



zastavil děda havran. „Zrzečko,“ povídá, „tady pomůže jen pan hajný nebo ostríž.“ „Pan hajný je na druhé straně revíru a ostríž? Copak svede takový malý pták, třeba byl dravec, proti hejnu vran!“ vyhrkla Zrzečka. A opravdu, vran už bylo na dubě devět a jiné sem ještě přilétaly. „Dej na mé slovo a už tam nechoď, zbytečně přijdeš o život. Švitorko,“ obrátil se děda havran k vlaštovičce Švitorce, „viděla jsi dnes někde ostríže?“ „Před chvílí byl na modříně u Studánky,“ odpověděla Švitorka. „Tedy leť, jak nejrychleji umíš, a vyřiď mu, co se tady děje, a řekni, že prosím, aby hned přiletěl na topol za potůčkem, ale ať letí lesem, aby ho vrány neviděly. Já tam na něj budu čekat.“

Švitorka ani neodpověděla a už letěla, jen se mihla





vzduchem. Měla štěstí. Ostříž seděl na vršku nejvyššího modřínu a roval si peří na pravém křídélku. Švitorka mu ještě v letu vyřídila svůj vzkaz, ačkoli sotva dechu popadala. „Zrzečka ze Starého dubu?“ řekl ostříž, „to tedy letím hned.“ A už letěl; za chvíli byl na topole u dědy havrana a hned slíbil, že Zrzečce rád pomůže.





On věděl, že vrány nepřemůže, ale věděl také, že jakmile ho uvidí, nechají všeho a budou ho pronásledovat tak dlouho, dokud jim neuletí. Ostatně měl s nimi nějaký spor, který se vlekl snad už od jeho pradědečka.

„Dnes je proženu, že na to tak brzy nezapomenou,“ prohlásil, a bylo vidět, že se na to těší. Byl výborný letec, trochu ješitný, a věděl, že se naň budou dnes dívat všechna zvířátka z Tichého údolí. „Počkej chvíli zde,“ řekl děda havran, „já jen zaletím na dub a řeknu Zrzečce, aby se už nebála.“



Na Starém dubě bylo zatím boží dopuštění. Vran slétlo se již patnáct, krákalý a klovaly zuřivě u vchodu do doupátka. Ale dubové dřevo je tvrdé a šlo to velmi pomalu; to však lupičky povzbuzovalo ještě k větší zuřivosti. Zrzečka seděla zoufalá mezi sojkou a strakou na větvi, odkud viděla k doupátku, a jen tiše vzlykala. Obě ptačí tety ji marně těšily a samy se třásly, jak to dopadne. Kolem nich poletovalo a poskakovalo celé hejno ptáčků — koňader, červenek, parukářek, kosů, rehků, čížků, pěnic — každý věděl nějakou radu, ale všichni dohromady byli vlastně bezradni, každý chtěl pomoci, ale žádný nevěděl jak. Stehlíčkové neposedové, stále čile lo-

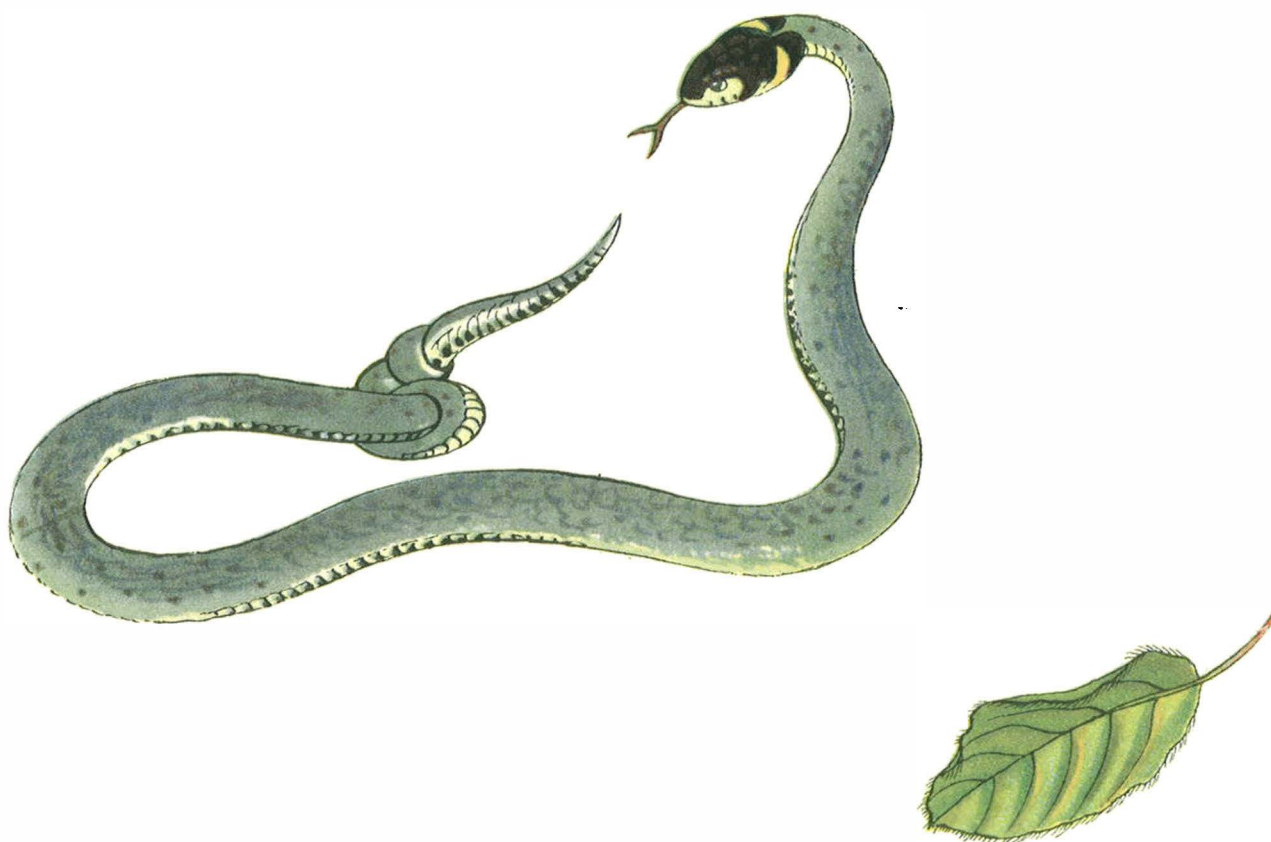


vící, zůstali na bodláku nehybně sedět, což nikdo v Tichém údolí nepamatoval. Modřinka seděla na tenké větvičce nad Zrzečkou a tak se třásla, až se s ní větvička houpala; i slaviček, který se vždycky všeho bál, přiletěl a chtěl Zrzečce něco hezkého pro potěšení povědět, ale jen úzkostlivě pípál — on, nejlepší zpěvák z celého Tichého údolí.

I dole pod dubem bylo pobouření. Ježek Pichlák vracel se právě domů s napíchanými planými jablíčky na ostnech a zastavil se s otevřeným rypáčkem pod dubem a pořád říkal: „To špatně dopadne, to špatně dopadne.“ Zajíc Ušák se přihnul jako vítr, vrazil do ježka, popíchal si nos, ale ani nehuboval, když uviděl, co se děje, jenom v rozčilení stříhal kníry. I užovka vztyčila hlavičku a rozeklaný jazýček se jí jen třepetal hněvem. Znala vrány! Ba i hlemýždi se přiloudali až pod dub a údivem vystr-



kovali růžky. Zrzečka už ztrácela naději a zdálo se jí, že to strašně dlouho trvá, a přece to nebylo od odletu Švitorky ani čtvrt hodiny. Ale vtom okolo ní zakroužila Švitorka a vyřídila, že se už ostříž s dědou havranem radí na topole. Jen to dořekla, a už bylo vidět i dědu havrana, jak vážně letí k dubu, a za chvíli těžce dosedl na větev vedle ní — už špatně viděl — div nesrazil tetku straku. „Všecko je v pořádku,“ povídal, „a teď se všichni dobře dívejte, možná, že uvidíte, co jste ještě neviděli.“



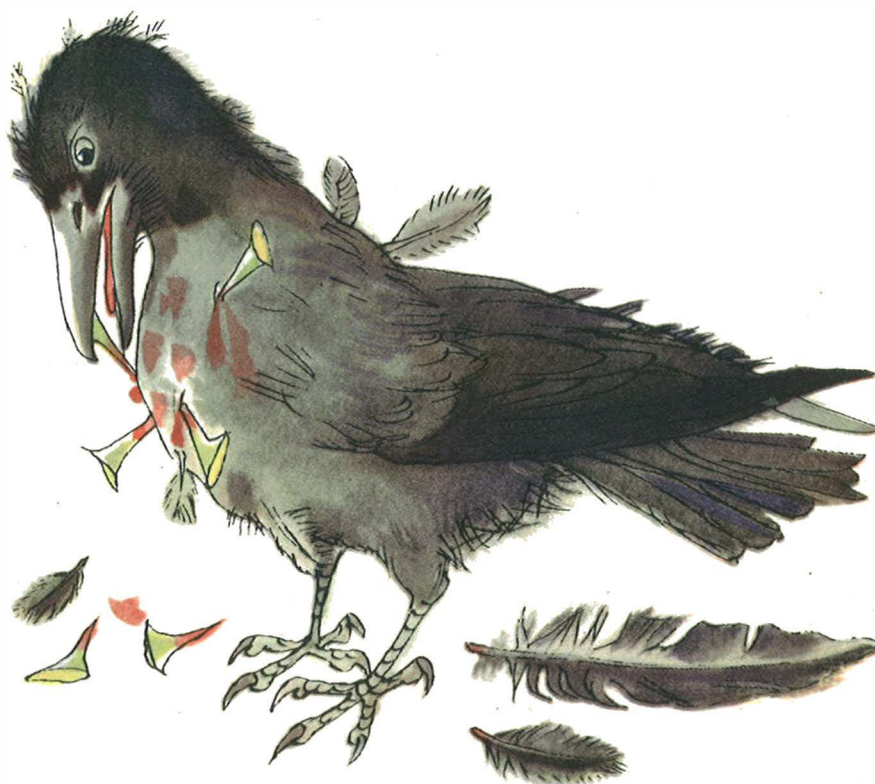
Všechno ztichlo. Jenom rozezlené vrány krákaly a zuřily dál. Náhle však jedna z nich zakrákala docela jinak — a to bylo zakrákání na poplach! Uviděla ostríže, který přiletěl na vršek nedaleké olše. Všechna stará nenávist vraního rodu proti ostrížům byla v tom zakrákání a její družky hned porozuměly. Ale než se vzpamatovaly, vletěl ostríž jako blesk mezi ně, klof! napravo, klof! nalevo, jedné vytrhl chomáč peří s krku, druhou štípl do hlavy, třetí vyrval nejkrásnější brk z křídla — a hned se zase vrátil na vršek olše, kde se jakoby nic pohupoval. Vrány se dlouho nerozmýšlely a celé hejno se rázem vzneslo potrestat odvážlivce. Zrzečka ovšem neváhala, jedním skokem byla v doupátku a poněvadž tam bylo všechno v pořádku a veverčátkům se nic nestalo, vyběhla zase hned ven, aby jí nic neušlo. Všecky veverky jsou zvědavé a Zrzečka byla možná víc než ostatní.

Ostříž nechal vrány přiblížit se na několik mávnutí křídel, potom však vyletěl jako šipka téměř kolmo vzhůru. Vrány za ním. Zakroužil ve velikém kruhu, černé hejno za ním. Již již první vrána otvírala zobák, aby ho chytila za peří, ale chňapla do vzduchu. Bleskorychlým obratem jí ostříž unikl a přinutil i ostatní vrány k otočení, ale kdepak již byl, než se otočily! Teď letěl rovně jako podle pravítka dál a dál od dubu, výš a výš, až byl jen jako docela malinká tečka a vrány za ním jako hromádka větších teček. A zase se dal skoro chytit! Pak se znovu náhle otočil a zaměřil téměř bez mávání křídel zpátky k dubu, zakroužil a křičel: „To je švanda, což? Ale teď to už brzy skončím!“

Celá společnost na dubě, k níž přibyli ještě drozdi, mlynařici, brhlíci, uhelníčkové a jiní ptáčekové, i zvířátka pod dubem mu provolávala slávu, pískala, křičela, je-



čela — jak kdo uměl. Ježek Pichlák stál pořád s otevřeným rypáčkem, až mu Ušák řekl: „Zavřete rypáček, nebo vám do něho nafouká a nastydnete.“ Pak jej teprve sklapl. Užovka se tak zapletla samým nadšením, že si udělala na ocásku uzel a nemohla jej rozmotat, a děda havran jenom pořád říkal: „To je mistr, to je letec, co?“ Zrzečka si ještě lízala rány, ale byla tak strašně ráda, že si troufla docela na uličnický přemet mezi dvěma větvemi.



Vrány měly už té marné honby dost a jedna po druhé se s hanbou ztrácely, až zbyly jen tři. Únavou už sotva mávaly křídly, ale vztek byl přece ještě silnější než únava. Ostrříž na ně čekal na olši a když se přiblížily, vzlétl volně, jako by už také nemohl. Vrány ho obklopily a dvě z nich, každá s jedné strany, zaútočily naň otevřenými zobáky. Ale šibal ostrříž se v tom okamžiku maličko vznesl, vrány se srazily a místo ostrříže klovla jedna druhou. Jistěže to hodně bolelo, protože žalostně zakrákaly a peří z nich jen lítalo. Potom s křikem odletěly a zbyla jen poslední, ta, která se první začala dobývat do Zrzeččina doupátka.



Už byla celá udýchána, ale ještě nechtěla ustoupit a pustila se za ostrřížem poslední silou. Ale ostrříž na ni vymyslel ošklivou léčku. Spustil se náhle nejrychlejším le-

tem do šípkového houští a proklouzl úzkou štěrbinkou mezi trnitými pruty jako had. Znal tu chodbičku již od dřívějška a použil jí několikrát. Tlustá vrána nemotora chtěla v nejprudším letu za ním, ale nešlo to. Zapletla se do trní hned na kraji a zaječela bolestí, jak jí trny škubaly peří a píchaly do masa.

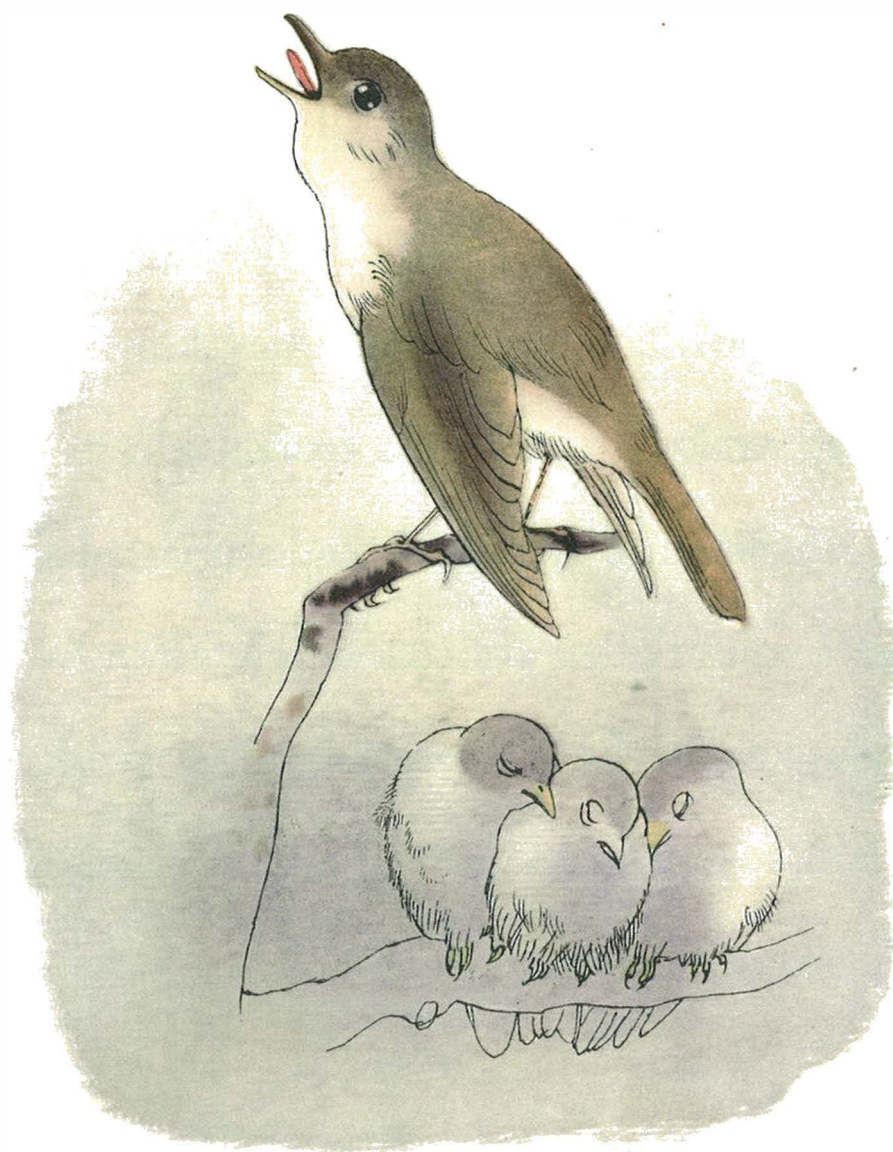
A zpět to šlo také ztěžka a stálo to zase pěknou hromádku peří — zkrátka vylezla ven pěkně zřízena a ještě k tomu vydána posměchu všech zvířátek z Tichého údolí. Strízlík posměváček tilikal, jako by nevěděl, co se předtím stalo: „I pro pána, kmotra, to jste si pocuchala peří, copak, copak to?“ Čmelák Brundibár celý zažlucený od pelu bručel jí kolem uší: „Brrrrrr, to bude dlouho bolet, brrrrrr.“ Ale vrána nemyslila už ani na posměváčky, ani na ostříže, ani na doupátko na dubě, a jak si trochu oddechla, odletěla a víckrát se nevrátila.

Na dubě všecko jásallo a tančilo, Zrzečka vyvedla veverčátka z doupátka, zapomněla na bolest i strach a nestačila děkovat ostrřížovi za pomoc a dědovi havranovi za dobrou radu. „To byla pro mne jen zábava,“ říkal ostrříž, jako by to nic nebylo, ale jistě měl radost, že se mu všichni obdivují. Dole pod dubem to bylo jako na pouti, všechna zvířátka tam rokovala o dnešní události, králíkovíc přivedli celou rodinu — měli dvanáct dětí — ba i plachá srnka Bystronožka vystrčila zvědavou hlavičku z houští na okraji lesa a dala si od tetky straky — tetka byla trochu klepavá — vypravovat, co se všechno událo. A stále noví ptáčkové přilétali, nová zvířátka se sbíhala kolem dubu a vyprávění nebylo konce. Starý dub, který již tolik viděl a zažil, jen zaševelil listy v podvečerním vánku; neuměl jinak říci, že má také radost.

Na konec k večeru už byli ptáčkové ospalí, mhouřila se jim očička, každý si zastrčil jednu nožičku pod křidélko, zobáček zabořil pod druhé, a dřímali.

„Až vyjde měsíček, zazpívám vám nejkrásnější ukolébavku, jakou umím,“ řekl slavík.

A také zazpíval.



Josef Zeman : Dobrodružství veverky Zrzečky. Ilustroval Karel Svolinský.

Vydalo nakladatelství Vesmír v Praze VII. Vytiskla Průmyslová tiskárna v Praze.

